

Trávníček, František

Doplňky

In: Trávníček, František. *Příspěvky k českému hláskosloví*.
Brno: Filozofická fakulta s podporou Ministerstva školství a
národní osvěty, 1926, pp. [166]-167

Stable URL (handle):

<https://hdl.handle.net/11222.digilib/118635>

Access Date: 08. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Doplňky.

K § 4, str. 13: Vondrák ve Vergl. Gr. I², 128 praví, že slovens. *-ou* je snad českým vlivem. To je domněnka zbytečná a také nemožná. Vážnému (Sborn Mat Slovens. I, 112) se zdá koncovka *-ou* v střed. slovenštině, kde se hlavně vyskytá — viz u něho l. c. 112 sl. —, divná, protože se zde neměnilo *ú* v *au*, *ou*. Divná může býti jen tehdy, když ji vyvozujeme z *-ú* jako české *-ou* (*rybou* z *rybú*...). Také asi Vondrák myslel, že slovenština měla *-ú*, a proto předpokládá pro vznik dnešního *-ou* vliv český. Výklad, že slovens. *-ou* vzniklo z *-ojq*, je starý. Má jej již Polívka r. 1907 (Сборникъ статей посвященныхъ В. М. Ламанскому I, 104 sl.). Je-li starší, nevím. Fonetický postup od *-ojq* k *-ou* a zároveň postup *-ojq* — *-q*, *-ú* v češtině vyložil Ramovš, jak uvádím dále v této práci.

K § 10, str. 23: Stejný vývoj jako u *znamenyje*, vlastně *znamenije*, byl také v lok. sing. mask., neutr. *pěši-jemь: i-je*, vlastně *i-je*, zánikem *i* *i-e*, stažením *é* (*pěšém*). Z *pěši-emь* nelze vykládati *pěšiem*, t. j. foneticky *pěšiem*, tak, že se *i* stalo polosamohláskovým, protože bychom čekali *pěšiem*, nikoli *pěšiem*. A zase přicházíme k tvaru s *é* (*pěšém*), za něž je v češtině staré *ie* (fonetic. *ié*, *pěšiem*).

Podobně za *бъješь*..., vlastně *bješь*..., čekáme *b'és*... a je v nejstarší češtině *bies*... A v 1. os. sing., v 3. plur. a v partic. *-nt* za *бъjq*, *бъjоть*, partic. *бъjqe-* (vlastně *bij-* atd.) je v češtině staré *b'ú*, *b'úe-*.

K § 12 (na konec), str. 27: Je ostatně velmi podobno pravdě, že v době před stahováním ani nebylo *uměji*, *dělají*..., *dobře-jeji*, *moje-ji*, nýbrž *uměi*, *dělai*..., *dobře-jei*, *moje-i*. O tvaru *dobře-jei* (*dobře-í*) jsem to připomněl již v § 1 a 9. To pak platí také o *moje-i*. Imperativy *uměji* atd. měly nepochybně *j*, vlastně *í*,

dokud se zachovávaly diftongy (-ioi-). Když však za *oi* vzniklo *i* (*umějí . . .*), bez pochyby s ním předcházející *i* splýnulo, takže bylo *uměi, dělai* atd.

K § 64 (na konec), *str. 137*: Snad vznikalo hiátové *u* původně jen po zadopatrových samohláskách zaokrouhlených *u, o, o*.

K § 68 (na konec), *str. 142*: Předpokládám, že *ji-, jí-* z *ju-, jú-, jie-* po samohláskách zůstávalo, po souhláskách však se měnilo v *i-, í-*. Arcit jen v nářečích, kde byly dispoice pro splývání *j* s *i, í*. Je otázka, jak bylo po pause (hlavně na začátku věty). Tu pronikla změna *ji-, jí-* v *i-, í-*, protože jí nic nebránilo. Lze tak souditi z toho, že v těch nářečích, v nichž se říká »*a jí*«, ale »*on í (on ý)*«, je po pause *ím, ís, í . . .*

K § 42, *str. 94* (za třetí odstavce): Mám arcit na mysli *ň*, které se vyvinulo až v češtině z *n* před palatálními samohláskami (*ňemý z němý . . .*). Vedle něho měla čeština *ň z nj (vóna . . .)*, to však zdědila z praslovanštiny. Podle toho, co vidíme při *ň* původu českého, třeba se domnívati, že mezi *ň* původu praslovans. a samohláskami *a, u* přechodné *ž* nevznikalo (*vóna, vónu . . .*). Dále, že *ž* dvojhlasky *je (é)* s ním splývalo, takže bylo na př. v gen. sing. *vóne*; není však nemožné, že podle *duše, země* atpod. *é* ve *vóně* zůstalo. Bylo-li jen *vóna*, nikoli také *vónja*, vzniklo přehláskou *vóne*, nikoli *vóně (vóně)*, jako na př. *vóle*, gen. sing. *kraje*.

Střední slovenština má *je (jé)* a *ja (ja)* — zkrácením z *já* — mimo po *j* veskrze, na př. *dieta, tiahnuť, za je* a *ja* však *e, a (telo, vóna)*. V slabikách původně dlouhých šla tedy jinou cestou než ostatní nářečí čes. jazyka.